

В. І. Нагнибіда
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права

УДК 347.2

МЕТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ОБМЕЖЕНОГО КОРИСТУВАННЯ ЧУЖИМ МАЙНОМ

Досліджуються соціально-економічні причини виникнення речових прав на чуже майно. Вивчається мета та засоби правового регулювання цих відносин, пропонуються висновки щодо перспектив вивчення цього інституту.

Ключові слова: мета права, речові права на чужі речі, сервітут, емфітевзис, суперфіцій.

Питання створення системи речових прав завжди посідало одне з ключових місць у наукових дослідженнях, присвячених проблемам речового права. Актуальність постановки такого питання за часів Радянського Союзу обумовлювалась необхідністю обґрунтування специфіки правового статусу державних підприємств як власників майна. Сьогодні потреба вивчення окремих аспектів інституту речового права зумовлена як проблемами правозастосування, так і потребою створення науково обґрунтованої системи речового права відповідно до існуючих традицій континентальної правової системи.

Згідно з Цивільним кодексом України до речових прав належать право власності та речові права на чуже майно. І якщо перше за своїм змістом є правом із чітким, нормативно визначеним змістом, то категорія “речові права на чуже майно”, будучи родовою, охоплює суб’єктивні цивільні права, які тільки формуються у вітчизняному правопорядку, і їх зміст подекуди невизначений. Зауважимо, що перш ніж говорити про правове регулювання та здійснення речових прав на чуже майно, слід чітко визначитись із метою їх запровадження у чинному цивільному законодавстві та загалом окреслити їх роль і значення для регулювання цивільних відносин на сучасному етапі.

Потрібно сказати, що методологічні питання речових прав на чуже майно у вітчизняній науці поки що не отримали належного висвітлення. Звісно, окремі автори [1–11] торкалися тих чи інших аспектів цієї проблематики, проте комплексного та повного дослідження названого інституту ще немає. Цими міркуваннями і зумовлена постановка проблеми та мета цієї статті.

Завданням дослідження є виявлення соціально-економічних причин виникнення речових прав на чуже майно з метою їх врахування при оцінці ефективності дії чинних правових норм, які врегульовують відносини обмеженого користування чужими речами.

Як відомо, будь-яке явище об’єктивної дійсності чи категорія не існує сама по собі, а підпорядкована певній меті. Сутність останньої за Р. ф. Ієрінгом у найбільш загальному вигляді полягає у тому, що це є уявленням про майбутнє, яке воля людини має намір здійснити [12, с. 4; 13, с. 24; 14, с. 8]. Мета у цьому випадку є тим інтегруючим результатом, який визначає як вибір засобів досягнення такої мети, так і процес їх застосування.

У праві мета (правова мета) — це усвідомлюваний очікуваний правовий результат діяльності. Такий результат може бути досягнутий, якщо право буде наділене регулятивним потенціалом, який дозволяв би ефективно врегулювати

відповідні відносини. Здатність до регулювання у цьому аспекті буде визначальним чинником, у силу якого право або зможе мати динамічні властивості, або ні. Адже, зароджуючись як абстрактне поняття, право існує у статичному вигляді на рівні ідей, норм права або правових принципів. І лише регулююча здатність права, яка відповідає потребам еволюції суспільних відносин, дозволяє виявити розвиток права, розгортання і виявлення його сутності. Остання втілюється у матеріально-конкретних формах (актах правозастосування) та/або позитивно-правовій поведінці людей. Важливо, щоб мета права, закладена у нормі права, була сприйнята суб'єктами правореалізаційної діяльності в результаті чого "мета з норми права переходить у мету суб'єкта права, пов'язуючись із його особистими потребами та інтересами" [15, с. 50–51].

Зазвичай, правова мета, сформульована у нормі права, є істинним відображенням існуючої реальної потреби. Осмислення такої потреби дозволяє правотворцеві адекватно визначити правові засоби досягнення цієї мети. Наскільки правильно усвідомлена мета і обрано правові засоби її досягнення можна буде сказати згодом, коли право у своєму бутті перейде від статичного етапу до динамічного, де й виявить регулятивну здатність. Таким чином, для того щоб встановити ефективність окремих правових норм чи інститутів, слід виявити їхню мету, проаналізувати адекватність обраних правових засобів її досягнення та результативність їх застосування в правореалізаційній діяльності. Виявлене співвідношення між метою права та отриманим результатом дозволить говорити про ефективність (результативність) права.

Використовуючи напрацювання теорії права про мету й ефективність у контексті інституту речових прав на чуже майно, який є предметом нашого дослідження, слід одразу відмітити, що у цій роботі ми не ставимо за мету вивчити ефективність відповідних правових норм. Адже ставити таке завдання означало бавідомо формулювати хибні наукові результати, які не відповідали б дійсності та не враховували усього різноманіття факторів та правових засобів, які впливають на конкретні суспільні відносини. Тому ми зупинимось лише на правовій меті цього інституту цивільного права.

Як відомо, інститут речових прав на чуже майно формувався в умовах розвитку рабовласницького суспільства, і перші згадки про окремі елементи правових конструкцій, які надалі оформились як речові права на чуже майно, можна зустріти уже в епоху царів Аккаду та III династії Ура в Стародавньому Вавилоні, коли при переході прав на земельні ділянки переходив обов'язок несення служби. У Китаї та Індії кінця II тис. до н.е. широко використовувалася також застава як речовий спосіб забезпечення виконання зобов'язань. Згодом у Греції виникає інститут емфітевзису, який з часом був запозичений римлянами та пристосований до потреб римського суспільно-політичного устрою. Доктринальні напрацювання, предметом яких були дослідження умов формування речових прав на чуже майно у цей період практично відсутні. З відомих науці досліджень можна назвати спеціальні дослідження М. Зобківа [16], Б. Фрезе [17]. Частково стосуються цих питань і праці Г. Дербурга [18], К. Сальковського [19] та Е. Хоффмана [20], у яких автори епізодично звертались до умов формування римських положень щодо речових прав на чуже майно.

Оцінюючи з позиції історичної дійсності елементи цих відносин, відмітимо, що своє відображення на нормативному рівні вони отримали уже в Індії. Однак характер правових норм був суто утилітарним та зумовлювався необхідністю впорядкування відносин і встановлення покарання за невиконання обов'язків, що в силу принципу таліону було чи не основною правовою метою того періоду. Лише у Стародавній Греції в силу розвитку культури, філософських та прикладних наук вдалося підпорядкувати право меті служіння державі. Так, починаючи з кінця VII — початку VI ст. до н. е., Спартою та іншими грецькими державами з метою освоєння нових земель здійснювалася експансія на південно-західну частину

Пелопоннесу [21, с. 106]. У результаті захоплення відбувся великий перерозподіл нових земель і була створена стабільна система землеволодіння, заснована на закріпленні за земельною ділянкою повноправних громадян Спарти. Ці земельні ділянки не могли бути поділені, а також не могли ні за яких обставин передаватись в інші руки, крім передачі у спадок. При цьому земельна ділянка завжди залишалась у власності держави, а її володільця наділявся лише довічним правом володіння та користування на основі конструкції емфітевзису.

Окремі згадки про сфери застосування емфітевзису містяться в історичних фактах, пов'язаних з розробкою та освоєнням нових, раніше незаселених земель. Ці землі розчищалися для потреб виноградарства, розведення маслин і вводилися в сільськогосподарський обіг [21, с. 142]. Аналізуючи правові підстави, на яких ці землі передавалися їх володільцям, можна зробити висновок, що тут греки також використовували конструкцію емфітевзису, яка поєднувала в собі можливість спадкового користування земельною ділянкою та була відносно дешевою у порівнянні з орендою [22, с. 60–61]. Враховуючи наведене, можна зробити висновок, що метою запровадження емфітевзису як права володіння та користування чужими землями у Стародавній Греції була потреба освоїти державою нові території шляхом надання земельних наділів на тривалий період, залишаючи при цьому за собою право верховного власника. Можливість передачі таких земельних ділянок і прав на них у спадщину, поєднана з довічним характером користування, робила цей інструмент правового регулювання оптимальним правовим титулом, який, крім цього забезпечував, з одного боку, абсолютний захист право володільців, а з іншого — цілісність і неподільність земельного фонду Греції. Закріплення конструкції емфітевзису на нормативному рівні відбувалося у старих грамотах, які видавалися місцевими чиновниками, а пізніше було здійснено у законі Греції про “Межування і здачу в безстрокове користування храмових земель” (який був знайдений у VI ст. до н.е. поблизу Гераклеї) [23, с. 91].

Розвиток соціально-економічних відносин у Стародавньому Римі також зумовив виникнення речових прав на чуже майно, які римськими юристами називались *iura in re*, а пізніше під впливом шкіль глосаторів та постглосаторів *iura in re aliena*. У джерелах, присвячених вивченню римського права, до цих прав відносять сервітути, суперфіцій, емфітевзис та заставу. Разом з тим самі римляни не мали узагальненого інституту речових прав на чуже майно, оскільки історично всі права на чужі речі розвивались у Стародавньому Римі не одночасно. Так, після виникнення у I–II ст. н. е. сільських предіальних сервітутів (*servitutes preadium*) персональні сервітути (*servitutes personarum*) набувають поширення тільки у преторському праві (IV–V ст. н. е.) [24, с. 451]. Суперфіцій — 2 пол. III ст. до н. е. [26, с. 46–47]. Емфітевзис виникає в 1 пол. III ст. н. е. [25, с. 233]. Відмінність етапів виникнення названих прав зумовлені і різними передумовами та соціально-економічними причинами їх появи.

Історично першими у Римі виникають сільські речові сервітути: *iter* — право проходу та проїзду верхи, *actus* — право прогону худоби і проїзду в легких візках, *via* — право користуватися вимощеною дорогою для перевезення важких вантажів, *aquaeductus* — право проведення води через чужу земельну ділянку [27, с. 331]. Деякі автори також відносять до них *aquaehaustus* — право забору води з водоймища, яке знаходиться на чужій земельній ділянці [28, с. 134]. Перші згадки про них знаходимо уже в Законах XII таблиць (VII. 7) [29, с. 11]. Поява сільських сервітутів зумовлена розподілом земель між людьми. Такий поділ здійснювався довільно і часто шкодив інтересам господарства і принципу повного отримання усіх вигод від окремих ділянок. Сусідні земельні ділянки “потребували одна одну”: частково у природних ресурсах (вода, пасовища тощо), подекуди для свободи пересування дорогами (прокладеними шляхами) або для відведення стічних вод чи прокладання водоканалів. Подібні причини зумовили і появу в містах так званих міських сервітутів, викликаних до життя зв'язком між сусідніми будівлями, які дотикаються

стінами та обмежують один одному доступ світла і повітря. “Таке становище речей вимагає встановлення нових правовідносин, які змінили б характер права власності на ділянки відповідно до фактичних потреб; такими правовідносинами і є речові сервітути, де одна ділянка служить інтересам іншої” [30, с. 56]. Таким чином, мета встановлення предіальних сервітутів полягала в існуючій фактичній потребі надати власнику земельної ділянки, яка в силу свого розташування (чи розташування будівель на такій ділянці) обмежує останнього у повноті здійснення права власності на неї, додаткових вигод, які роблять право власності більш обширним та повним. Така потреба черпалась із суспільного устрою і мала суто фактичне походження.

Зовсім інші причини супроводжували появу персональних сервітутів, метою яких було не стільки задоволення господарських інтересів власника, скільки його інтерес в отриманні певних періодичних доходів від свого майна шляхом передачі останнього в користування третім особам, залишаючи за собою чи своїми спадкоємцями саме річ і право власності на неї. Тому якщо у випадку встановлення предіальних сервітутів мали місце “тривалі *реальні* відносини, то при персональних — скороминучі *особисті* відносини” [18, с. 185]. А тому потреба встановлення персональних сервітутів була продиктована уже не обставинами фактичного порядку чи соціально-економічного устрою, а розвитком і досягненнями правової думки, яка на основі аналізу фактичного змісту реальних сервітутів сформулювала конструкцію отримання доходів не з матеріальної субстанції речі (споживчої цінності), а з її мінової цінності. Таким чином, з появою персональних сервітутів економічний оборот збагатився за рахунок нових видів речових відносин, які опосередковували присвоєння матеріальних благ.

Виникнення суперфіцію у римському суспільстві пов’язують з практикою надання незаселених земельних ділянок приватним особам під забудову, яка отримала поширення в період Республіки. Відомо, що уже в 298 р. до н.е. Авентинський пагорб було передано в користування плебеям під забудову. У Римі особи, які потребували житла могли або отримати в найм чужий будинок або отримати в користування земельну ділянку з правом забудови на ній за свій рахунок. В останньому випадку гарантією виступав строк такої оренди — довічно. Спочатку такі відносини мали зобов’язальний характер, який забезпечувався особистим позовом. Але згодом претори виділяють забудовника з числа наймачів, надаючи йому захист на основі спеціального речового позову *actio de superficte* та відповідного інтердикту. Підставами для такого захисту стало те, що серед інших наймачів суперфіціарій виділявся у статусі в силу витрат, які він здійснював, споруджуючи будинок за власний рахунок і з власного матеріалу, а тому “здавалось справедливим надати йому самостійні засоби захисту від порушень з боку третіх осіб, щоб йому не доводилось вдаватися щоразу до посередництва власника” [30, с. 83]. Ці обставини сприяли виділенню суперфіцію з найму як права з речовою природою. З наведеного видно, що мета виникнення суперфіцію зумовлена обставинами реального суспільного устрою, який потребував спеціальної юридичної форми закріплення земельних ділянок під забудову, поєднаної із самостійним захистом проти кожного, хто може посягати на таке майно.

Подібні причини супроводжували і виникнення ще однієї конструкції речових прав на чуже майно у Стародавньому Римі — емфітевзису, який є однією з багатьох спроб римської влади створити середній прошарок землеробів шляхом заселення прикордонних територій і включення некультивованих земель у сільськогосподарський оборот. У великих імператорських угіддях необроблені землі почали роздаватися орендарам за щорічний оброк (*canon*). Такі відносини певний час розвивались поряд з *jus in argo vectigali*, однак до періоду Юстиніана відмінності між *jus in argo vectigali* та *emphyteusis* зникли, що створило ситуацію невизначеної природи емфітевзису. А це питання мало неабияке практичне значення для орендарів. Адже якщо це договірні відносини, то орендар у випадку надзвичайних обставин (наприклад, неврожаю) міг вимагати повернення орендної плати (*remissio*

mercedis). Вирішив цю ситуацію імператор Зенон, який у 480 р. н.е. (дата у доктрині є спірною) на основі *lex Zenonia* визначив, що “*ius emphyteuticarium neque conductionis neque alienationis esse titulis addicendum, sed hoc ius tertium sit constitutum ab utriusque memoratorum contractuum societate seu similitudine separatum, conceptionem definitionemque habere propriam et iustum esse validumque contractum, in quo cuncta, quae inter utrasque contrahentium partes super omnibus vel etiam fortuitis casibus pactionibus scriptura interveniente habitis placuerint, firma illibataque perpetua stabilitate modis omnibus debeant custodiri : ita ut, si interdum ea, quae fortuitis casibus sicut eveniunt, pactorum non fuerint conventionem concepta, si quidem tanta emergerit clades, quae prorsus ipsius etiam rei quae per emphyteusin data est facit interitum, hoc non emphyteuticario, cui nihil reliquum mansit, sed rei domino, qui, quod fatalitate ingruerat, etiam nullo intercedente contractu habiturus fuerat, imputetur : sin vero particulare vel aliud leve damnum contigerit, ex quo non ipsa rei penitus laedatur substantia, hoc emphyteuticarius suis partibus non dubitet adscribendum*”¹ (С. 4.66.1) [31]. Таким чином, спір про природу довгострокової спадкової оренди був вирішений на користь її речового характеру, так як остання давала особі право на річ, яке захищалося спеціальним позовом.

До речових прав у Стародавньому Римі (а до цього і у Стародавніх Індії, Китаї та Греції) належало також заставне право, яке об'єднувало такі інститути, як *fiducia*, *pignus* та *hypotheca*. Не вдаючись у природу зазначених прав, відзначимо, що потреба їх встановлення зумовлена суто міновими цінностями речей і переслідує мету забезпечити виконання боржником обов'язків, забезпечених предметом застави.

Підсумовуючи проведений аналіз, відмітимо, що причини, які спонукали до виникнення інституту речових прав на чуже майно, та мету їх нормативного запровадження можна умовно розділити на три групи:

1. Пов'язані із розвитком суспільних відносин та потребою врегулювати реальні споживчі відносини (реальні сервітути);
2. Пов'язані із розвитком торговельних відносин та можливістю отримувати додатковий дохід від використання мінової цінності матеріальних благ (персональні сервітути, застава і її види);
3. Пов'язані із розвитком правових титулів і землеволодіння (суперфіцій та емфітевзис).

Такі передумови запровадження названих прав продиктовані еволюцією соціально-економічних відносин. Їхня поява сприяла збагаченню суспільних відносин, а також в ряді випадків забезпечувала суб'єктів речових прав на чуже майно спеціальними засобами захисту, які слугували гарантією стабільності цивільного обороту.

Розвиток та рецепція цих правових конструкцій у рамках законодавств країн континентальної Європи сприяли їх поширенню і в інші країни. Сьогодні навряд чи можна знайти державу, у законодавстві якої не передбачалося б правове регулювання тих чи інших видів обмеженого речового користування чужими речами. У багатьох випадках відпрацьовані римськими юристами положення застосовуються із незначними змінами і цілком ефективно виконують функції регулятора суспільних відносин в якісно нових умовах господарювання. Поширення цих прав з тими чи іншими відмінностями відбулося як у країнах з континентальною та англо-

¹ Право емфітевзису не є відчуженням і не є наймом, але це щось третє, засноване на спільних рисах кожного із зазначених контрактів, і тільки з метою його дійсності та справедливості, він укладається між двома сторонами, як і всі угоди або навіть звичайні домовленості і для надання стабільності він повинен бути у писаній формі: так щоб, у випадку, коли речі можуть мати звичайні (природні — *В. Н.*) втрати договір не виконувався відповідно до домовленості сторін, навіть, якщо такі збитки виникнуть з тих самих причин, які передбачені у договорі для припинення емфітевзису; коли ж з волі інших осіб чи з волі Господа річ взагалі була знищена або втрачена, або якщо ті чи інші незначні ушкодження сталися і річ не дуже сильно постраждала це емфітевзис і його елементи — Переклад автора.

американською правовою традицією, так і іншими правовими системами незалежно від політичного режиму та форми правління. Це свідчить про значний регулятивний потенціал речових прав на чуже майно, який не в останню чергу залежить і від того наскільки точно позитивні норми про речові права на чуже майно в конкретній державі відображають специфіку існуючих у ній економічних відносин. Тим самим можна говорити про повноту використання згаданого потенціалу цих правових інститутів.

Оцінюючи положення чинного цивільного законодавства України у цій частині, відмітимо, що загалом воно закріпило інститути сервітуту, суперфіцію та емфітевзису як речових прав на чуже майно. Більше того, за 8 років існування в законодавстві ці норми уже не сприймаються з подивом ні з боку юридичної громадськості, ні з боку законодавця, і поступово норми ЦК України почали знаходити відображення у галузевому законодавстві (земельному, лісовому, водному тощо) та втілюватись на практиці. Мета існування речових прав на чуже майно, так само як і в часи Стародавнього Риму, зумовлена як реальними, так і економіко-правовими обставинами соціального устрою держави Україна. Однак дієвість і ефективність правових засобів досягнення цієї мети та, як наслідок, впорядкованість відносин у цій сфері поки що залишаються малодослідженими і складають предмет перспективних наукових розвідок учених-юристів та економістів.

Проведеним дослідженням встановлено соціально-економічні причини виникнення окремих речових прав на чуже майно у стародавньому світі та їх правове закріплення. Виявлено, що метою їх появи були обставини об'єктивної дійсності та обставини, які виникали внаслідок розвитку товарно-грошових відносин. Також встановлено, що, не дивлячись на існуючу потребу освоєння незаселених земель, інститути суперфіцію та емфітевзису виникли і певний час розвивались у рамках орендних відносин, і лише згодом в силу потреби абсолютного захисту прав суперфіціаріїв та емфітевтів на основі розвитку правової думки такі права оформляються як речові.

Таким чином, враховуючи результати проведеного дослідження, зазначимо, що у перспективі вони можуть бути використанні при визначенні ефективності сучасних правових норм, які опосередковують динаміку відносин щодо обмеженого користування чужими речами на основі титулів суперфіціарія, сервітуарія чи емфітевти. Також на основі встановлених причин виникнення окремих видів сервітутів можна сформулювати перспективні напрями розвитку цивільного законодавства у частині найбільш повного використання різних властивостей чужих речей (як споживчих, так і товарних).

Список використаних джерел

1. Гонгало, Р. Ф. Суперфіцій у римському праві та його рецепція у сучасному цивільному праві України [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 "Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право" / Р. Ф. Гонгало. — Одеса, 2000. — 20 с.
2. Гончаренко, М. Б. Речові права на нерухомість [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 "Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право" / М. Б. Гончаренко — Х., 1999. — 20 с.
3. Гутьєва, В. В. Емфітевзис у римському праві та його рецепція у праві України [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 "Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право" / В. В. Гутьєва. — Львів, 2003. — 19 с.
4. Емелькина, И. А. Право собственности и другие вещные права [Текст] : [учеб. пособ.] / И. А. Емелькина. — Саранск : Изд-во Мордовского ун-та, 2003. — 236 с.
5. Копылов, А. В. Вещные права на землю в римском, русском дореволюционном и современном российском гражданском праве [Текст] / А. В. Копылов. — М. : Статут, 2000. — 255 с.

6. Кулинич, П. Ф. Что такое земельный сервитут? Реанимация земельных сервитутов — объективное исследование правовой реформы [Текст] / П. Кулинич // Юридическая практика. — 2003. — № 24 (286). — С. 4–5.
7. Підпригора, О. А. Речові права на чуже майно за новим Цивільним кодексом України [Текст] / О. А. Підпригора // Вісник Академії правових наук України. — 2003. — № 4. — С. 149–156.
8. Севрюкова, И. Ф. Виды ограниченных вещных прав и владение в системе украинского гражданского законодательства [Текст] : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 “Гражданское право; семейное право; гражданский процесс; международное частное право” / И. Ф. Севрюкова. — К., 1998. — 20 с.
9. Суханов, Е. А. Ограниченные вещные права [Текст] / Е. А. Суханов // Хозяйство и право. — 2005. — № 1. — С. 5–19.
10. Цюра, В. В. Речові прав на чуже майно [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Цюра Вадим Васильович. — К., 2007. — 225 арк.
11. Щенникова, Л. В. Вещные права в гражданском праве России [Текст] / Л. В. Щенникова. — М. : БЕК, 1996. — 200 с.
12. Иеринг, Р. фон. Цель в праве [Текст] / Рудольф фон Иеринг [под ред. В. Р. Лицкой (пер.)]. — С.-Пб. : Изд. Н. В. Муравьева, 1881. — 188 с.
13. Орлов, О. Н. Цель в норме советского права [Текст] / О. Н. Орлов, А. И. Экимов // Правоведение. — 1968. — № 5. — С. 22–28.
14. Экимов, А. И. Категория “цель” в советском праве [Текст] : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук / А. И. Экимов. — Л., 1970. — 16 с.
15. Малько, А. В. Цели и средства в праве и правовой политике [Текст] / А. В. Малько, К. В. Шундигов. — Саратов : Изд-во Саратов. гос. акад. права, 2003. — 296 с.
16. Зобків, М. Емфітевза греко-римського права [Текст] / М. Зобків // Часопись правнича и економічна. — Львів : Накладом Наукового Товариства імені Шевченка, 1903. — Том IV. — 40 с.
17. Фрезе, Б. Очерки греко-египетского права [Текст] / Б. Фрезе. — Ярославль : [Б. и.], 1912. — Ч. 1. — 231 с.
18. Дерибург, Г. Пандекти : [в 2 т.] [Текст] / Г. Дерибург ; под ред. А. Ф. Мейендорф ; [пер. с нем. А. Ю. Блох, А. Я. Гальперн]. — [6 изд., испр.]. — СПб. : Государственная типография, 1905. — Т. 1. Часть 2: Вещное право. — 1905. — 376 с.
19. Сальковский, К. Институции. Основы системы и истории римского гражданского права [Текст] / К. Сальковский ; [пер. с нем. В. В. Карпека] ред. О. Ленель. — К. : Типография “Петр Барский”, 1910. — 608 с.
20. Hofmann, F. Beiträge zur Geschichte des griechischen und römischen Rechts [Текст] / Franz Hofmann. — Leipzig : C. J. Manz, 1870. — 135 s.
21. История Древней Греции [Текст] : [учебн.] / [Ю. В. Андреев, Г. А. Кошеленко, Л. П. Маринович] ; под ред. В. И. Кузищина. — [3-е изд., перераб. и доп.]. — М. : Высшая школа, 1986. — 399 с.
22. Гутьєва, В. В. Становлення та розвиток інституту емфітевзису в римському приватному праві [Текст] / В. В. Гутьєва // Актуальні проблеми правознавства : [наук. зб. ІОІ ТАНГ]. — Тернопіль, 2001. — 260 с.
23. Пригоровский, Г. Греция : [пособие для практических занятий] [Текст] / Г. Пригоровский. — М.-Л. : Госиздат, 1925. — 112 с.
24. Азаревич, Д. Система римского права : Университетский курс [Текст] : [в 2 т.] / Д. Азаревич. — СПб. : Тип. А. С. Суворина, 1887. — Т. I. — 487 с.
25. Римское частное право [Текст] : [учебн.] / [под ред. И. Б. Новицкого, И. С. Перетерского]. — М. : Юрист, 2004. — 314 с.
26. Боголепов, Н. П. Учебник истории римского права [Текст] / Н. П. Боголепов ; [под ред., с предисл. В. А. Томсинова]. — М. : Зерцало, 2004. — 568 с.
27. Покровский, И. А. История римского права [Текст] / И. А. Покровский ; [вступ. ст., пер. с лат., науч. ред. и коммент. А. Д. Рудокваса]. — [изд. испр., с изм.]. — СПб. : Летний Сад, 1999. — 532 с.
28. Муромцев, С. А. Гражданское право Древнего Рима : [лекции] [Текст] / С. А. Муромцев. — М. : Типография А. И. Мамонтова и Ко, 1883. — 697 с.
29. Памятники римского права: Законы XII таблиц. Институции Гая. Дигесты Юстиниана [Текст] / Ин-тут всеобщей истории РАН ; [ред. Л. Л. Кофанов]. — М. : Зерцало, 1997. — 608 с.

30. Барон, Ю. Система римского гражданского права : [в 3 кн.] [Текст] / Ю. Барон. — СПб. : Изд. Московского юридического магазина А. Ф. Скорова, 1898. — Книга 2. Владение. Книга 3. Вещные права. — 1898. — 174 с.
31. Oliviero, D. Proprieta fondiaria pubblica e disponibilita dei privati nel diritto romano / Oliviero Diliberto [Risorsa Elettronica] Il Centro degli studi sul diritto romano e diritto Italiano dell'Universita della Cina di Scienze Politiche e Giurisprudenza di Pechino. — URL : http://www.csdri.org/italiano/class_detail.asp?inford=197.

Надійшла до редакції 20.10.2011

Нагнибида В. И. Цель правового регулирования отношений ограниченного пользования чужим имуществом

Исследуются социально-экономические причины возникновения вещных прав на чужое имущество. Изучается цель и средства правового регулирования этих отношений, предлагаются выводы касательно перспектив изучения этого института.

Ключевые слова: цель права, вещные права на чужое имущество, сервитут, эмфитевзис, суперфиций.

Nagnybida, V. I. The Purpose of the Legal Regulation of Proprietary Interests in Anybody's Property

In the article investigates social-economic causes of real rights to someone else's property. Studied purpose and means of regulation of these relations and offered opinions on the prospects for the study of this institution.

Key words: purpose of the law, proprietary interests in anybody's property, easement, emfitevzys, superficies.

